

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-49-02

Голові Комітету
Верховної Ради України
з питань освіти, науки та інновацій
БАБАКУ С. В.

*До реєстр. № 4648 від 26.01.2021
№ 4648-1 від 09.02.2021*

Шановний Сергію Віталійовичу!

За дорученням Голови Верховної Ради України Разумкова Д. О. та відповідно до частини сьомої статті 93 Регламенту Верховної Ради України Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин розглянув на своєму засіданні 03 березня 2021 року (*Протокол № 26*) проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо забезпечення мовних прав корінних народів, національних меншин України у сфері освіти» (реєстр. № 4648 від 26.01.2021, внесений народними депутатами України Бойком Ю. А., Рабіновичем В. З., Медведчуком В. В., Шуфричем Н. І. та ін.) та альтернативний проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо уточнення окремих положень про мову освіти» (реєстр. № 4648-1 від 09.02.2021, внесений народним депутатом України Княжицьким М. Л.).

Як зазначено у пояснювальній записці до законопроєкту реєстр. № 4648, його метою є забезпечення захисту мовних прав корінних народів, національних меншин України у сфері освіти та приведення норм Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про забезпечення функціонування української мови як державної» до положень Конституції України, Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин, Європейської хартії регіональних мов або мов меншин та рекомендацій Венеціанської комісії.

Для досягнення зазначеної мети пропонується внесення змін до відповідних статей законів, що регламентують мову освітнього процесу в Україні (*ст. 7 Закону України «Про освіту»; ст. 5 Закону України «Про повну загальну середню освіту»; ст. 21 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»*), зокрема в частині надання

права на здобуття загальної середньої освіти особам, які належать до національних меншин, мовою національної меншини.

Також пропонується закріплення державних гарантій вивчення державної мови в корпоративних закладах освіти та забезпечення особам з порушенням слуху права на вивчення жестової мови відповідного корінного народу чи національної меншини України; передбачається надати право органам місцевого самоврядування за рішенням відповідної місцевої ради забезпечувати особам, які належать до корінних народів, національних меншин України, здобуття дошкільної та загальної середньої освіти в державних, комунальних та корпоративних закладах освіти мовою відповідного корінного народу, національної меншини України.

Метою законопроекту реєстр. № 4648-1 є внесення змін до законодавства з метою уточнення окремих його положень, що стосуються питання мови освіти. Він фактично дублює положення законопроекту реєстр. № 4648 в частині закріплення державних гарантій вивчення державної мови в корпоративних закладах освіти, а також забезпечення особам з порушенням слуху права на вивчення жестової мови відповідного корінного народу чи національної меншини України. Стосовно інших положень законопроекту реєстр. № 4648, у пояснювальній записці до законопроекту реєстр. № 4648-1 зазначено, що стаття 7 Закону України «Про освіту», що була предметом розгляду в Конституційному Суді України (*Рішенням Конституційного Суду України від 16 липня 2019 року № 10-р/2019 у справі за конституційним поданням 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції країни (конституційності) Закону України "Про освіту" було визнано таким, що відповідає Конституції України (є конституційним), Закон України "Про освіту" від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII зі змінами*), повною мірою відповідає статті 21 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Таким чином, на думку автора альтернативного законопроекту, питання щодо забезпечення в Україні мовних прав представників корінних народів та/або національних меншин не може викликати сумніву.

Головне науково-експертне управління у своїх висновках від 19 лютого 2021 року висловлює низку зауважень до обох законопроектів, зокрема, щодо розбіжності між текстами законопроектів і порівняльних таблиць, необхідності перегляду строків набрання чинності Законами, у зв'язку з тим, що їх положення впливатимуть на показники бюджету, тощо.

Державна служба України з етнополітики та свободи совісті (далі ДЕСС) не підтримує законопроект реєстр. № 4648 та підтримує законопроект реєстр. № 4648-1 із зауваженням (*a same: законопроектом пропонується викласти абзац шостий статті 7 Закону України «Про освіту», частину восьму статті 5 Закону України «Про повну загальну середню освіту», а також абзац шостий статті 21 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» у такій редакції: «Особам з порушенням слуху забезпечується право на навчання жестовою мовою та на вивчення української жестової мови або жестової мови відповідного корінного*

народу чи національної меншини України». Таке формулювання може створити ситуацію, за якої особа може бути поставлена перед вибором – вивчати українську жестову мову або жестову мову відповідного корінного народу чи національної меншини України. З огляду на це, ДЕСС пропонує викласти зазначений абзац у такій редакції: «Особам з порушенням слуху забезпечується право на навчання жестовою мовою і на вивчення української жестової мови та жестової мови відповідного корінного народу чи національної меншини України»).

Розгляд законопроектів в Комітеті відбувався за участі народних депутатів України, представників Міністерства освіти і науки України, Міністерства культури та інформаційної політики України, Міністерства соціальної політики України, Державної служби України з питань етнополітики та свободи совісті, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

У ході обговорення законопроекту реєстр. № 4648 було висловлено низку зауважень та застережень стосовно окремих його положень, зокрема щодо надання повноважень органам місцевого самоврядування за рішенням відповідної місцевої ради забезпечувати особам, які належать до корінних народів, національних меншин України, здобуття світи мовою відповідного корінного народу, національної меншини України. Наголошувалось, що зазначене положення суперечить статті 92 Конституції України, відповідно до якої виключно законами України встановлюються права корінних народів і національних меншин, а також порядок застосування мов. Також дана норма законопроекту може призвести до звуження сфери застосування української мови в освітньому процесі; порушення закріпленого в частині першій статті 7 Закону України «Про освіту» права на здобуття освіти державною мовою; спричинити завідомо конфліктні ситуації, коли органи місцевого самоврядування різних рівнів приймають рішення, що можуть суперечити одне одному, чи коли при прийнятті рішень місцевими радами не враховуються потреби на навчання рідною мовою менш чисельних в даному регіоні національних меншин тощо.

Також висловлювались зауваження до запропонованих обома законопроектами змін щодо забезпечення особам з порушенням слуху права на вивчення жестової мови відповідного корінного народу чи національної меншини України. Окрім вищезазначеного зауваження Державної служби України з етнополітики та свободи совісті до даного положення, представник Міністерства освіти і науки України повідомив, що в Україні на даний час не здійснюється підготовка вчителів жестових мов корінних народів, національних меншин України.

Автори законопроекту реєстр. № 4648 під час обговорення обґрунтовували необхідність його ухвалення тим, що у чинній статті 7 Закону України «Про освіту» має місце різне, на їх думку дискримінаційне, ставлення до національних меншин в залежності від того, чи є їхня мова офіційною мовою Європейського Союзу чи ні. Оскільки відповідно до частини четвертої статті 7 Закону України «Про освіту» можуть викладатися одна або декілька дисциплін двома чи більше мовами - державною мовою, англійською мовою, іншими

офіційними мовами Європейського Союзу. Тому законопроектом реєстр. № 4648 пропонується надання однакового обсягу прав на освіту рідною мовою для національних меншин, незалежно від того чи є їхня мова офіційною мовою Європейського Союзу чи ні.

Не заперечуючи потреби вдосконалення законодавства у зазначеній сфері, більшість членів Комітету зауважували, що обидва законопроекти потребують доопрацювання з метою вироблення виважених та послідовних змін до законодавства, які б стали основою для забезпечення інтересів усіх зацікавлених сторін та були позитивно сприйняті в суспільстві.

Під час засідання була висловлена та підтримана пропозиція щодо необхідності організації спільної роботи авторів обох законопроектів та членів Комітету як профільного у питаннях захисту прав національних меншин для напрацювання комплексних змін до законодавства з метою забезпечення мовних прав усіх національних меншин в контексті реформування системи освіти та реалізації державної мовної політики в Україні.

За підсумками обговорення Комітет прийняв рішення: звернутися до головного Комітету з питань освіти, науки та інновацій з пропозицією рекомендувати Верховній Раді України проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо забезпечення мовних прав корінних народів, національних меншин України у сфері освіти» (реєстр. № 4648 від 26.01.2021, внесений народними депутатами України Бойком Ю. А., Рабіновичем В. З., Медведчуком В. В., Шуфричем Н. І. та ін.) та альтернативний проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо уточнення окремих положень про мову освіти» (реєстр. № 4648-1 від 09.02.2021, внесений народним депутатом України Княжицьким М. Л.) за результатами розгляду у першому читанні повернути суб'єктам законодавчої ініціативи на доопрацювання.

Голова Комітету

Д.В. ЛУБІНЕЦЬ

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: ЛУБІНЕЦЬ ДМИТРО ВАЛЕРІЙОВИЧ

Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA10400000056B95E006410C901

Дійсний до: 02.11.2021 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 04-25/8-2021/80380 від 05.03.2021

